

kornpriser, økt prisnedskrivningstilskudd og stedsfrakttilskudd gir en forventet økning i kraftfôrprisen på 1 øre/kg.

5.6 Gode velferdsordninger er viktig

Gode velferdsordninger er viktig for å ivareta bondens helse og velferd. Sikker tilgang til avløsertjenester, og økonomisk trygghet ved sykdom, er dessuten av stor betydning for dyrevelferden. Stortinget har også pekt på viktigheten av at utøvere i landbruket skal kunne ha sosiale vilkår på linje med andre grupper, og viser spesielt til tilskudd til avløsning ved ferie og fritid og tilskudd til avløsning ved sykdom.

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke at velferdsordningene er av stor betydning for jordbruksnæringa, og viktig for å ivareta bondens helse og velferd. En styrking av velferdsordningene er et godt og målrettet rekrutterings- og likestillingstiltak.

En av årsakene til at unge vegrer seg for å ta over gardsbruk er at arbeidsmengden er stor, både gjennom døgnet og i helger. Dermed blir fritidsmulighetene begrenset. Kvinneandelen blant bønder er lav, omkring 14%. Undersøkelser viser at kvinner er spesielt opptatt av godt fungerende velferdsordninger. Bedre velferdsordninger knyttet til svangerskap, fødsel og pass av syke barn vil bidra til å gjøre det mer attraktivt for kvinner å velge bondeyrket.

Dersom velferdsordningene ikke følger lønnsutviklingen i samfunnet, svekkes de over tid. Med unntak av siste jordbruksoppgjør har velferdsordningene blitt for lavt prioritert og må styrkes.

Jordbrukets forhandlingsutvalg prioriterer velferdsordningene høyt i årets jordbruksoppgjør.

5.6.1 Avløsning ved ferie og fritid

Avløsning til ferie og fritid er spesielt viktig for rekruttering til næringa. Ferie og fritid har stor betydning med tanke på likestilling til andre grupper i samfunnet og er sykdomsforebyggende. **Jordbrukets forhandlingsutvalg prioriterer en økning i satsene, og foreslår å øke de med 7,8 %. Maksimalt tilskudd øker da med 6.150 kroner pr foretak til 84.850 kroner.**

Den foreslåtte satsøkningen skal legges til grunn ved utregning av kompensasjonsbeløpet for 2019 og komme til utbetaling i februar 2020.

5.6.2 Avløsning ved sykdom m.m.

Formålet med ordningen er å medvirke til å dekke kostnadene til avløsning i jordbruket ved sykdom, dødsfall, svangerskap og fødsel. Den er viktig for rekruttering generelt, og spesielt for å bidra til at kvinner velger landbruk. Ordningen er særlig viktig ved langvarig sykdom for å unngå store økonomiske tap.

Maksimal dagsats er 1670 kroner. Norske Landbruketstjenester har beregnet kostnaden til avløsning til 1900 kroner pr dag. **Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at satsen økes med 200 kr/dag til 1870 kr/dag. Dette gir et økt bevilgningsbehov på 5,6 mill. kroner hensyntatt lavere forbruksprognose i 2020.**

5.6.2.1 Samordningsregelen

Tilskuddet til avløsning ved sykdom mv samordnes i dag med:

- Offentlige ytelser ved sykdom, uførhet og fødsel
- Lønn, men ikke annen næringsinntekt
- Alders- og uførepensjon, offentlig og privat pensjon mv.
- Godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste

Samordningsregelen er drøftet i tidligere jordbruksforhandlinger, og Landbruksdirektoratet har etter forrige oppgjør utredet konsekvensene av samordningen av tilskudd ved avløsning ved sykdom og fødsel mv. mot lønnsinntekter, slik at en likestiller lønnsinntekter med andre næringsinntekter.

Landbruksdirektoratet skriver i sin rapport at «Det å fjerne fradraget for lønn vil således innebære en omfordeling av utgiftene knyttet til sykmeldte jordbrukere i statsbudsjettet, fra NAV til jordbruket, og *ikke* medføre en tilsvarende bedring i økonomien til jordbrukerne». Rapporten peker videre på at ved å fjerne samordning med lønn vil bønder i fylkene rundt indre Oslofjord komme bedre ut enn i dag, mens bla melkebønder i Nord-Norge i snitt vil komme dårligere ut enn i dag.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger konklusjonene i Landbruksdirektoratets rapport til grunn, og fremmer ikke krav på dette punktet i årets oppgjør.

5.6.2.2 Avløsertilskudd ved sykt barn

Etter dagens regler har foreldre med sykt barn rett til avløsertilskudd i henhold til forskrift om avløsning ved sykdom og fødsel mv. § 6. Retten til avløsertilskudd ved sykt barn er begrenset til 20 dager per forelder, evt. 40 dager for enslige foreldre.

Foreldre med sykt barn kan under visse vilkår ha rett til pleiepenger fra NAV, jf. folketrygdloven kap. 9. Tidligere var retten til pleiepenger begrenset til 1300 dager over maksimalt 3 år. Fra og med 1.1.2019 er det ikke lenger noen begrensninger i antall dager eller tidsperiode. Reglene om avløsertilskudd bør endres slik at foreldre som mottar pleiepenger fra NAV, likestilles med de som mottar sykepenger. Med andre ord at man skal ha rett på avløsertilskudd i 365 dager også ved sykt barn. Dette er familier i en vanskelig situasjon hvor økonomiske bekymringer i større grad bør reduseres gjennom bedre velferdsordninger.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at reglene om tilskudd til avløsning ved sykdom, fødsel mv. endres, slik at man har rett på avløsertilskudd ved sykt barn i inntil 365 dager. Foreldre som har fått innvilget 20 dager gis mulighet til å søke på nytt for inntil 365 dager.

5.6.3 Sykepengeordningen

Gjennom en kollektiv modell sikres jordbrukere 100 prosent av sykepengegrunnlaget etter 16 dager i den offentlige sykepengeordningen. Ordningen gjelder alle jord- og skogbrukere som oppfyller minstekravet til næringsinntekt. Før 1. oktober 2017 utgjorde sykepenger 65 prosent av sykepengegrunnlaget for selvstendige næringsdrivende. Prognosen for både 2018 og 2019 er 50,2 mill. kroner. **Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å sette av 48,3 mill. kroner til ordningen i tråd med forbruksprognosen.**

5.6.4 Landbruksvikar

Omleggingen av landbruksvikarordningen ble vedtatt i forbindelse med jordbruksforhandlingene i 2007. 2008 var et overgangsår og det var tilbud om landbruksvikartilbud både i kommunal regi og ny landbruksvikarordning drevet av

avløserlagene. Det ble gitt tilskudd over jordbruksavtalen til begge disse landbruksvikarordningene. Målsettingen med ordningen var at den skal bidra til delfinansiering av i alt 240 årsverk landbruksvikarstillinger. Ved jordbruksforhandlingene i fjor ble det forutsatt at dette tallet var 237 årsverk. NLT oppgir at ordningen nå bare dekker 233 årsverk.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at en god landbruksvikarordning med riktig kompetanse er viktig for bonden og skaper en trygghet i hverdagen. Tilskuddet foreslås økt til med 10.000 kroner til 292 400 kroner per landbruksvikar, tilsvarende en økning på 2,3 mill. kroner. Forhandlingsutvalget viser videre til at økt dagsats ved sykdom også gir en positiv effekt for landbruksvikarordningen.

5.6.5 Tidligpensjon

Tidligpensjonsordningen (TPO) skal stimulere til tidligere generasjonsskifter og dermed bidra til rekruttering. Den relative andelen som tar del i ordningen er redusert over tid. Dette skyldes særlig at ytelsene ikke er justert i takt med inntektsutviklingen ellers i samfunnet, og at bondens andel av inntekter utenfor jordbruket øker mer enn inntektene fra jordbruket. Satsene har stått i ro siden ordningen ble etablert i 1999. Hensyntatt prisveksten er verdien av tidligpensjonsordningen tilnærmet halvert.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke maksimalbeløpene med 20.000 kroner fra 100.000 kroner til 120.000 kroner for en enbrukerpensjon, og med 32.000 kroner til 192.000 kroner for tobrukerpensjon. Bevilgningen økes med 14,1 mill. kroner.

Med få søknader om TPO per år, anbefaler vi at forvaltningen av ordningen flyttes til Landbruksdirektoratet for å sikre en mer enhetlig og effektiv forvaltning.